КЛАСТЕРНА МОДЕЛЬ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕРНА

О. В. Захаріна, к. е. н.
Житомирський національний агроекологічний університет

Досліджено категоріальний апарат зернового кластеру. Розглянуто теоретичні аспекти формування зернового кластеру. Визначені етапи його створення.

Исследован категориальный аппарат зернового кластера. Рассмотрены теоретические аспекты формирования зернового кластера. Определены этапы его создания.

The categorical apparatus of grain cluster has been studied. In the article theoretical aspects of the grain cluster formation were examined. The stages of the grain cluster creation were determined.

Постановка проблеми. В стабілізації національної економіки пріоритетне значення належить зернопродуктовому підкомплексу, оскільки його функціонування здійснює мультиплікативний вплив на рівень розвитку інших галузей економіки і соціальної сфери та найбільшою мірою визначає продовольчу безпеку держави. Забезпечення рентабельного виробництва зерна, як умови підвищення рівня продовольчої безпеки країни, залежить насамперед від ефективності формування та функціонуванні ринку зерна. Формування ринку зерна в трансформаційний період відбувається із значними труднощами, що зумовлено диспаритетом цін на сільськогосподарську і промислову продукцію, різкими кон’юнктурними коливаннями, монополізацією каналів реалізації зерна, недосконалістю ринкової інфраструктури. За таких умов непересічного значення набуває питання розробки і запровадження заходів щодо ефективного формування ринку зерна в Україні.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий внесок у розвиток теоретичних, методологічних і практичних аспектів формування та розвитку ринку зерна належить вченим: В. Бойко, В. Власову, П. Гайдуцькому, М. Лобасу, Л. Худолій та ін. Дослідження концепції кластерів, як шляху до відродження виробництва на рівні регіону, складають науковий доробок Є. Ходаківського, В. Чевганова, І. Брижань, М. Войнаренко. Вагомий внесок у розвиток вчення про кластери вніс відомий дослідник Вольфганг Прайс. Проте недостатньо вивченими залишаються питання формування та функціонування ринку зерна на рівні регіону, що і зумовило необхідність проведення дослідження.

Метою дослідження є обгрунтування теоретико-методологічних основ та розробка практичних рекомендацій щодо формування та ефективного функціонування ринку зерна. *Об'єктом дослідження* є процес формування і функціонування ринку зерна в Житомирській області. *Предметом дослідження* є сукупність теоретичних, методичних і практичних положень формування і функціонування ринку зерна.

Результати дослідження. Найбільш прийнятним шляхом активізації економіки регіону є підвищення ефективності зернової галузі на базі нової виробничої системи – регіонального зернового кластеру, суть якого полягає в кооперації зусиль споріднених підприємств, фінансових, дослідницьких, навчальних, торгових структур та державних установ для спільного виробництва продукції, яка відповідає світовим стандартам [1, с. 9]. Кластерна модель має великий потенціал в зерновій галузі, оскільки галузь є стратегічною для держави і має велике значення для розвитку як внутрішнього, так і зовнішнього іміджу країни на міжнародній арені.

Зерновий кластер – це добровільне територіальне об’єднання підприємств зернопродуктового подкомплексу з метою забезпечення конкурентоспроможності зерновиробництва за рахунок формування ефективних внутрішньогалузевих зв’язків, диверсифікації каналів збуту, створення сприятливих умов для залучення вітчизняних та зарубіжних інвестицій, а також адаптації галузі до вимог світового ринку.

Важливою характеристикою зернового кластеру є те, що він базується на взаємовідносинах та взаємодії підприємств, які здійснюють виробництво і продаж зерна за межі місцевого, регіонального або національного ринку, що сприяє залученню коштів до регіону та підтримує підприємств-учасників. До зернового кластеру входять підприємства та установи, які забезпечують ефективне

функціонування ринку зерна, зокрема органи стандартизації, торговельні асоціації, дослідні установи, університети, які Здійснюють підготовку кадрів, відповідають за інформаційне, технічне та наукове забезпечення* та інші підприємства, що надають торговельні, маркетингові, юридичні та інформаційні послуги. Учасники кластеру залишаються організаційно та економічно самостійними суб'єктами та можуть конкурувати один з одним [2, с. 47]. Проте для всіх учасників кластеру спільними є територія і середовище виробництва; мета – високоякісне конкурентоспроможне виробництво зерна; моральні і культурні традиції.

Необхідною умовою функціонування зернового кластеру є виділення *етапів його створення та розвитку*, що здійснено на прикладі Житомирської області. Так, на Першому етапі Проводиться аналіз функціонування ринку зерна та вивчаються проблеми галузі, які можна вирішити за допомогою формування зернового кластеру. Крім того, на даному етапі відбувається підготовка документів, які характеризують наявні підприємства та причини, що спонукають їх об'єднуватись у кластер. На другому етапі визначаються Цілі та завдання зернового кластеру. Основною метою третього етапу кластерної моделі є поширення інформації про проект і залучення до участі в ньому представників місцевих органів влади. Четвертий етап характеризується тим, що здійснюється оцінка рівня конкурентоспроможності учасників зернового кластеру, а також визначається необхідність співпраці партнерів проекту, виходячи з цілей та завдань кластеру. На п'ятому етапі розпочинається практична робота з формування зернового кластеру, що реалізується В оформленні відносин у господарських договорах, угодах тощо.

Важливою умовою ефективного і результативного функціонування кластеру є постійне залучення нових учасників, зокрема зміна активних членів кластеру можлива зі зміною тем проектів, що втілюються дійсними його учасниками [3, с. 34].

Висновки та пропозиції. Отже, зерновий кластер передбачає паритетну взаємодію всіх учасників виробничого Процесу від постачальників сировини до кінцевого споживача – і Дає можливість забезпечити постійне завантаження підприємств кластеру. Основними напрямами його діяльності є забезпечення виробництва зерна, що відповідає європейським стандартам якості, налагодження маркетингових комунікацій, постійний обмін інформацією з виробничих, фінансових, кадрових та організаційних питань, а також оптимізація договірних стосунків та запровадження форм співробітництва на ринкових засадах.

Список використаних джерел

1. Асоціація «Поділля перший». Регіон сталого розвитку «Стара Волинь». – Хмельницький. – 2003. – 72 с.

2. *Чевганова В., Брижань І.* Кластери та їх економічне значення // Економіка України. – 2002. – № 11. – С. 45–49.

3. Прайс Вольфганг. Кластерна модель регіонального розвитку. // Перспективні дослідження. – 1999. – № 2. – С. 33–39.